

Sygn. akt I ACa 1438/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Robert Obrębski (spr.)

Sędzia SA Hanna Muras

Sędzia SO del. Joanna Zaporowska

Protokolant st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa L. K.

przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Aresztu Śledczego W. B. oraz Dyrektorowi Zakładu Karnego W. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 21 września 2012 r., sygn. akt I C 269/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od L. K. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt IA Ca 1438/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 marca 2009 r. L. K. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa - Dyrektora Aresztu Śledczego W. B. w W. oraz Dyrektora Zakładu Karnego W. B. w W. kwoty 80000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych powoda przez stronę pozwaną, w tym 10 % tej kwoty na rzecz Centrum (...) w M.. Powód podał w uzasadnieniu pozwu, że w wskazanych jednostkach służby więziennej odbywał karę pozbawienia wolności w okresie od dnia 8 sierpnia 2002 r. do dnia 17 października 2002 r., jak również między 10 maja 2006 r. a 6 listopada 2006 r., a następnie od 28 grudnia 2006 r. do 22 maja 2007 r., stale przebywał w celach przeludnionych, w których na jednego więźnia przypadało mniej niż wymagane przepisami 3 m² celi na jednego osadzonego. Według powoda, odbywanie kary w warunkach uwłaczających godności człowieka naruszało art. 24 k.c. Na podstawie art. 448 k.c. powód domagał się zasądzenia zadośćuczynienia w wysokości wskazanej w żądaniu pozwu.

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa. Podnosił zarzut przedawnienia dotyczący całego okresu wskazanego w pozwie i wskazywał, że powód nie zgłosił żadnych wniosków dowodowych na okoliczności podane jako podstawa

żądania, które z tego względu nie mogły zostać uznane za uzasadnione, na powódzie spoczywał bowiem ciężar wykazania, że warunki we wskazanych jednostkach naruszały dobra osobiste osadzonego.

Wyrokiem z dnia 21 września 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i odstąpił od obciążenia powoda kosztami postępowania. Sąd Okręgowy ustalił, że L. K. przebywał w Zakładzie Karnym W. B. w okresie od 8 sierpnia 2002 r. do 17 października 2002 r., jak również w Areszcie Śledczym W. B. w okresie od 10 maja 2006 r. do 6 listopada 2006 r., a następnie od 28 grudnia 2006 r. do 22 maja 2007 r. Uwzględniając datę wniesienia pozwu w tej sprawie oraz zarzuty podniesione przez stronę pozwaną, Sąd Okręgowy odstąpił od dokonywania dalszych ustaleń i uznał, że ustalone okoliczności są wystarczające do rozstrzygnięcia o zasadności żądania pozwu, który nie zasługiwał na uwzględnienie.

Oceniając znaczenie prawnego ustalonych okoliczności Sąd Okręgowy wskazał, że osoba pozbawiona wolności powinna być traktowana w sposób humanitarny, z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka, jak również że podstawową przyczyną poniżającego traktowania osób osadzonych jest ich bezprawne umieszczanie w celach przeludnionych. Sąd Okręgowy wskazał także na ciężar udowodnienia przez osobę poszukującą ochrony z art. 24 i art. 448 k.c. okoliczności stanowiących naruszenie dóbr osobistych powoda, w tym przez osobę dochodzącą ochrony godności naruszonej w okresie jej osadzenia w jednostkach służby więziennej, i wskazał, że powód nie przedstawił żadnych dowodów na okoliczności, które podał na uzasadnienie dochodzonego żądania. Sąd Okręgowy za uzasadniony uznał ponadto zarzut przedawnienia roszczenia w odniesieniu do całego okresu podanego w pozwie i uznał, że za oddaleniem powództwa w całości przemawiał art. 442¹ k.c., zaś w odniesieniu do pobytu powoda w Zakładzie Karnym W. B. w 2002 r., zasadność zarzutu przedawnienia wynikała z art. 442 k.c. Sąd Okręgowy wskazał, że w obu powołanych przepisach przewidziany został 3 – letni termin na dochodzenie roszczeń deliktowych oraz że powództwo zostało wniesione ze znaczącym przekroczeniem tego terminu. Sąd Okręgowy wskazał, że zasadność zarzutu przedawnienia nie pozwalałaby na zbadanie zasadności pozostałych przesłanej zasadności powództwa, nawet gdyby powód zgłosił dowody na twierdzenia podniesione w pozwie. W dalszej części uzasadnienia Sąd Okręgowy wskazał, że nie znalazł podstaw do zastosowania na korzyść powoda art. 5 k.c. w zakresie dotyczącym zarzutu przedawnienia roszczenia.

Odstąpienie od obciążenia powoda kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną Sąd Okręgowy uzasadnił, odwołując się do sytuacji życiowej powoda oraz do art. 102 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód. Zaskarżając ten wyrok w całości, powód zarzucił Sądowi Okręgowemu wadliwe ustalenie, że warunki panujące w celach, w których powód był osadzony, odpowiadały prawu i pominięcie, że przeludnienie w więzieniach stanowi okoliczność powszechnie znaną. Powód wskazywał, że nie znał danych świadków, których miał zamiar powołać w tej sprawie, i podnosił, że w tym zakresie Sąd Okręgowy powinien działać z urzędu, powód nie był bowiem reprezentowany przez adwokata. Apelacja została oparta na zarzucie naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 24 i 448 k.c. i uznanie, że nie zachodziły podstawy do zasądzenia zadośćuczynienia na rzecz powoda, które byłoby adekwatne do zakresu krzywdy doznanej przez skarżącego, jak również na zarzucie naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 442¹ § 1 k.c. przez bezpodstawne uwzględnienie zarzutu przedawnienia roszczenia. Na podstawie podanych zarzutów powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powoda kwoty 80000 zł na wskazany rachunek bankowy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest bezzasadna. Zaskarżony wyrok został oparty na prawidłowych ustaleniach faktycznych, które były wystarczające i w całości zostały uznane przez Sąd Apelacyjny za podstawę rozstrzygnięcia o zasadności apelacji, której zarzuty stanowiły nieuzasadnioną polemikę z prawidłowymi ocenami Sądu Okręgowego i nie zasługiwały na uwzględnienie, zwłaszcza że nawet w apelacji skarżący nie przedstawił dowodów, zaś zarzut przedawnienia był oczywiście uzasadniony i prawidłowo został uwzględniony przez Sąd Okręgowy. Odwoływanie się do świadków, o przesłuchanie których powód nie występował, nawet w apelacji, nie mogło przemawiać na korzyść skarżącego, nie mogło bowiem zastępować przesłuchania świadków i nie wykazywało, aby Sąd Okręgowy naruszył przepisy postępowania wskazane w apelacji. Zasadnie bowiem Sąd Okręgowy uznał, że ciężar udowodnienia warunków

panujących w celach spoczywał na powodzie oraz że na pozwanym spoczywał obowiązek wykazania bezprawności osadzenia powoda z przeludnionej celi. Sąd Okręgowy nie miał uprawnień, ani obowiązku poszukiwania z urzędu dowodów, zwłaszcza świadków, do których odwoływał się powód w apelacji, a w sytuacji, gdy nie zostały zgłoszone żadne dowody, nie było potrzeby, a tym bardziej konieczności dopuszczania z urzędu dowodów z przesłuchania stron, zwłaszcza w sytuacji, jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, gdy zarzut przedawnienia był oczywiście uzasadniony, zaś żadne okoliczności nie przemawiały za potrzebą zastosowania art. 5 na korzyść powoda. Zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 442¹ § 1 k.c. należało więc uznać za bezzasadny. W konsekwencji nie było także podstaw do przyjęcia, aby zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 24 i art. 448 k.c. Odmienne stanowisko skarżącego nie było uzasadnione i nie zasługiwało na uwzględnienie, ponieważ ostatnim dniem pobytu powoda w Areszcie Śledczym W. B. w W., który został objęty postawą faktyczną powództwa wniesionego w tej sprawie, był dzień 22 maja 2007 r. W sytuacji, gdy pozew został wniesiony ponad pięć lat później, zarzut przedawnienia był uzasadniony i prawidłowo został uwzględniony. Chybione było także twierdzenie, że rozstrzygnięcie sprawy można było oprzeć na tezie, jakoby przeludnienie w polskich więzieniach było okolicznością powszechnie znaną. Doświadczenie nie potwierdza tej tezy, przeciwnie, wykazuje, że ze względu na jednostkowe wypadki tego rodzaju i pojedyncze wyroki na korzyść osób poszukujących ochrony z art. 448 k.c. związanej z okresem ich pobytu w jednostkach służby więziennej, wzrosła liczba takich powództwa, jednakże znaczna część z nich nie jest uwzględniana. Przede wszystkim jednak, żądanie pozwu musi zostać wykazane konkretnymi okolicznościami, dotyczącymi danej osoby, nie może zostać natomiast oparte na danych statystycznych, a tym bardziej na nieuzasadnionym przekonaniu co od powszechnej znajomości stanu naruszenia przez Państwo godności osób pozbawionych wolności.

Prawidłowe były także ogólne rozważania Sądu Okręgowego dotyczące standardów, jakie Państwo zobowiązane jest zapewnić osobom odbywającym karę pozbawienia wolności albo przemywającym w aresztach śledczych. Można tylko w uzupełnieniu wskazać, mając zwłaszcza na uwadze, że powód żądanie opierał o zdarzenia z okresu obowiązywania art. 248 k.k.w., że „zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 r. II CSK 269/07), a „osadzenie skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w przeludnionej celi może stanowić naruszenie dóbr osobistych w postaci godności i prawa do intymności oraz uzasadniać odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 i 448 k.c.” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06). Podstawowe znaczenie należy przy tym przypisywać okoliczności bezprawnego osadzenia skazanych w przeludnionych celach. W wyroku z dnia 17 marca 2010 r. II CSK 486/09, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, zgodnie z którym „nadmierne zagęszczenie celi może samo w sobie być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne”. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 18 listopada 2011 r., III CZP 25/11 stwierdzając, „Umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonych mniejszej niż 3 m² może stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia jej dóbr osobistych”. Mając na uwadze przytoczone poglądy Sądu Najwyższego, należy wskazać, że zarzut dotyczący przeludnienia cel, w których przebywała osoba poszukująca ochrony prawnej z art. 448 k.c., wymaga dokładnego zbadania i wszechstronnego rozważenia. Podzielić należy pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 2 października 2007 r., II CSK 269/07, zgodnie z którym „osadzenie skazanego w celi w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², przy spełnieniu przesłanek podanych w art. 248 § 1 k.k.w., jest zgodne z prawem”. Podzielając ponadto argumenty wskazujące na wyjątkowy charakter instytucji, która była uregulowana w art. 248 § 1 k.k.w., uznać z drugiej strony należy, że brak jest podstaw do przyjęcia takiej wykładni tego przepisu, która eliminowałaby możliwość jego stosowania do dnia 6 grudnia 2009 r. Należy przyjąć, że gdy strona pozwana powołuje się na wyłączenie odpowiedzialności Skarbu Państwa za naruszenie prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach związane z prawidłowym zastosowaniem art. 248 § 1 k.k.w., szczególnej staranności wymaga ustalenie okoliczności stanowiących elementy hipotezy, która do 6 grudnia 2009 r. była zawarta w powołanym przepisie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, „ciężar dowodu, że warunki w zakładzie karnym odpowiadały obowiązującym normom i nie doszło do naruszenia dóbr osobistych, spoczywa na pozwanym (art. 6 w zw. z art. 24 k.c.)”. W niniejszej sprawie strona pozwana nie została postawiona przed

koniecznością wykazania bezprawności działania jednostek służby więziennej, w której przebywał powód w okresach wskazanych w pozwie, ponieważ skarżący nie wykazał okoliczności naruszenia posiadanego prawa do odbywania kary w godnych warunkach, w szczególności nie została udowodniona okoliczność przebywania powoda w przeludnionych celach, a przede wszystkim dlatego, że pozew został wniesiony po upływie terminu przedawnienia roszczenia, zaś strona pozwana skorzystała z prawa dotyczącego podniesienia takiego zarzutu.

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 i art. 108 § 1 k.p.c. i przy zastosowaniu § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, w drugim punkcie wydanego wyroku Sąd Apelacyjny zasądził od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu apelacyjnym w stawce minimalnej obowiązującej w takich sprawach. Sąd Apelacyjny nie doszukał się podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. na korzyść powoda w postępowaniu apelacyjnym.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.